

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v inozemstvu mesečno Din 15.— — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predal 22, telefon 2326. Čekovni račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopis se ne vračajo. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značajo vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstva in nametščencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 2 • Maribor, sobota, dne 6. januarja 1940 • Leto XV

Medsebojna povezanost narodov

Nov svet, na katerem naj bi vladal razum, pravica in socialno blagostanje.

Švicarski socialistični dnevnik »Volksstimme« razpravlja v daljšem članku o medsebojni povezanosti človeštva. Iz tega članka posnemamo:

Pravi demokrati in vsi socialisti so že pred svetovno vojno leta 1914. bili prepričani, da more človeštvo doseči svoje civilizatorne in humanitarne cilje le takrat, če bi se odreklo blaznemu ljubosumju med posameznimi narodi, vsakemu nizkotnemu egoizmu ter vsem zavojevalnim stremljenjem. Če bi se človeštvo temu odreklo, bi bila dana podlaga za bratsko sodelovanje med vsemi narodi sveta. Početniki minule svetovne vojne svojega cilja, gospodovalno zavladata nad vso Evropo, niso dosegli, ampak so pahnili sebe in druge v žalostno uničevanje. Štirim letom klanja in nečloveškega barbarstva je sledila gospodarska zmeda, dolga leta je bilo delavstvo izrabljano kot malokdaj prej. Šele po popolnem denarnem in gospodarskem polomu je prišla doba mednarodnega sporazumevanja in zdelo se je, da bo človeštvo le prišlo do pametne gospodarske in narodne politike. Toda ni trajalo dolgo in nacionalistična blaznost je znova zrasla. Nacisti so se spremenili v diktaturo. Demokratske države so prepozno spoznale bistvo diktature. Ko so se zdramile iz spanja, jim je preostajala le še izbira med podjarmljenjem in oboroženim odporom. In Evropa je bila vržena v novo svetovno vojno, katere posledice nihče ne ve. Celo nevtralne države se čutijo danes ogrožene ne samo v njihovih gospodarskih temeljih, ampak tudi v lastnem državnem življenju.

Le medsebojna povezanost narodov bi še bila morda rešila Evropo in njeno civilizacijo. Ne lažna povezanost, ki se sklicuje na patriotizem morda zato, da bi ohranila privilegije vladajočega razreda, ampak resnična povezanost, ki daje vsakemu iste pravice in iste dolžnosti. Le s spoštovanjem narodnega prava in socialne pravičnosti bi se lahko ustvaril nov svet, kjer bi vladal razum, pravica in socialno blagostanje.

All je bilo draginjo mogoče preprečiti?

Sedanji ukrepi proti draginji prihajajo prepozno.

Mnogo se govori in piše o boju proti draginji, draginja pa kot nalašč raste in raste.

Nehote se vsiljuje vprašanje: ali je bilo draginjo mogoče preprečiti?

Vsekakor.

Ako se je hotelo preprečiti razvoj draginje in sleherni nekontroliran porast cen, potem je bilo to kaj lahko doseči z enostavnim ukazom o popisu zaloga vseh količikaj važnih življenjskih potrebščin v državi in objavo prepovedi o povišanju cen sploh.

Seveda bi se pri tem ne smela delati izjema med trgovci in kmeti. Prepoved povišanja cen bi bila morala veljati prav tako za vse poljske pridelke, kakor za ostalo specerijsko blago.

Nato bi bili šele odbori za pobijanje draginje ozir. nadzorstvo nad cenami lahko pričeli študirati in reševati vprašanje določanja cen življenjskim potrebščinam in bi ga bili v miru rešili.

Danes je precej iluzorno, govoriti o ukrepih proti draginji, odkar se je draginja tako razbohotila in podraženje ene vrste življenjskih potrebščin nujno povede cene ostalih predmetov za seboj.

Mir in enakopravnost narodov

Deklaracija Roosevelta pred kongresom

Na seji 76. kongresa obeh domov Zedinjenih držav je Roosevelt v sredo, dne 3. t. m. podal deklaracijo, v kateri presoja razmere in svari pred zablodami, ki so svet spravile v najtežji položaj v letu 1940.

Roosevelt je rekel, da so v Zedinjenih državah prav take socialne in gospodarske razmere, kakršne so v inozemstvu, kjer so izzvale revolucije in diktature, toda mi se borimo, da bi kritični položaj rešili mirno. Diktature in filozofije sile so imele skoraj vedno svoj vzrok v potrebi, da se izvrši odločna akcija za izboljšanje razmer, kjer demokratska akcija iz kakršnegakoli vzroka ni mogla izvesti sedanjih potreb in zahtev.

Že v zadnji poslanici kongresu je Roosevelt opominjal, da dogodki na drugih celinah ne bodo šli brez bolečin preko Amerike. Ni primerno izjavljati se za nevtralnost in izolacijo, med tem ko zunaj tega zidu civilizacija, trgovina in kultura človeštva preživlja težke krče.

Nihče ne želi, da bi naša mladina šla prelivat kri na evropska tla, nihče tega še tudi zahteval ni. Pričakujemo, da tega ne bo treba; ne bo se nam treba bojevati z drugimi narodi. Toda z drugimi narodi lahko sodelujemo, da se omogoči mir, ki bo pregnal tegobe, če bomo sodelovali tako, da bomo pomagali tudi svojemu narodu.

Mi moramo gledati v bodočnost, če bi bili vsi mali narodi na svetu ogroženi

v svoji neodvisnosti in če bi bili podrejeni relativno močnim vojaškim sistemom, da to odvrnemo. Gledati moramo v bodočnost, da bomo videli, kakšno življenje bi morali živeti naši otroci, če bi bil velik del ostalega sveta

Roosevelt

prisiljen oboževati boga, vsiljenega od tujega vojnega vladarja. Bodočnost ne bo lepa, če bo svetovno gospodarstvo nadziral nek narod, ki bi to kontrolo izvajal s svojo oboroženo vojno silo.

Narodi drugih držav imajo pravico, da si izbirajo sami obliko svoje vladavine. To je bistvenega pomena. Mi vemo, da ne bomo nikdar varni v svoji hiši, dokler druge vlade ne priznajo te svobode. Ali izvesti bodo morali tudi na drugih celinah isto, kar je izvedlo v Ameriki 21 republik in pokazalo enodušnost v idealih in v svojih medsebojnih odnosih.

Stari pogoji za svetovno trgovino niso predvideni za noben trajni mir, in ko pride ugoden čas, bodo morale Ze-

dinjene države porabiti ves vpliv, da ovire odpravijo in da noben narod ne bo prisiljen zahtevati svojo pravico z orožjem. — To bodo Zedinjene države skušale doseči mirno, s konferencami. Naš narod ima vodilno vlogo in jo prevzame, ko bo prišel čas za obnovitev svetovnega miru. Ta vpliv bi se pa lahko zmanjšal, če bi se vlada vdala vplivu gospodarskega egoizma.

Roosevelt je v svoji deklaraciji zahteval zaradi negotovosti v svetu še nove vojne kredite.

Govorec o nezaposlenosti, je odklonil evropsko rešitev, ki izkorišča nezaposlene za proizvodnjo pretiranega oboroževanja, ki ima po navadi za rezultat avtoritativne režime.

Roosevelt je mnenja, da je za odpravo nezaposlenosti edino sredstvo povečanje narodnega dohodka, ki ga oboroževanje ne nudi.

Mi, kot zedinjen narod, je Roosevelt končal svojo deklaracijo, moramo na tej celini ohranjevati plamen človečanske svobode, razuma in demokracije ter častnega ravnanja.

Rooseveltu so priredili poslanci živahne manifestacije.

Obenem je Roosevelt predložil kongresu predlog za odobritev 3 milijard dolarjev kredita za oborožitev.

V letošnjem poletju bo v ameriških ladjedelnicah dogotovljenih 6 križark po 35.000 ton.

Na finskih bojiščih zastoj vojnih operacij

Mesec dni od pričetka sovražnosti.

Kakor vse kaže, je po silnih bojih v preteklem mesecu nastal zastoj vojaških operacij na vseh finskih bojiščih.

Rusko armadno poveljstvo je računalo z naglim razvojem napada in porazom finske armade še pred izvedbo popolne mobilizacije. Z naglim vdorom na vzhodni fronti se je nameravalo Finsko razdeliti na dva dela, obenem pa na Karelijski ožini prodreti obrambno linijo in zavzeti glavna mesta na jugu države. Ta načrt se ni posrečil. Finska armada je ustavila prodiranje sovjetskih čet na finsko ozemlje počenši na skrajnem severu, od polotoka Ribači in pristanišča Pečenge (Petsamo) ter vzdolž vse vzhodne finske meje. Poročila o zaključnih bojih na tem operacijskem področju zatrjujejo, da so Finci potisnili sovjetsko vojsko nazaj in celo sami na več krajih prekoračili mejo Sovjetske Rusije. Ti boji in umik so bili gotovo zvezani z znatnimi izgubami za sovjetsko armado. Uspeh Fincev je pripisati dejstvu, da se vrše operacije na finskem ozemlju, ki je Fincem do dobra poznano in več ali manj utrjeno, in pa vremenskim prilikam, ostri zimi, ki je zavladata v teh krajih z obilim snegom.

V takih razmerah tudi številna premoč napadalca ne more omajati pozicij branilca, ki pa seveda tudi ni ohranil svojih pozicij brez večjih izgub na moštvu in materijalu.

V glavnem so bile vojaške operacije na vzhodni fronti zaključene še pred novim letom. Le na skrajnem severu, pri Pečengi, se v polarni noči še vodijo

manjše borbe, kjer Finci sledijo odstopajoči ruski armadi.

Na Karelijski ožini so se pa boji zaključili šele te dni. Sovjetska armada je ves mesec vodila ogorčene napade na takozvano Mannerheimovo obrambno črto, vendar ni uspela. Sedaj pa je visok sneg na tem delu bojišča istotako zavrl operacije večjega obsega.

Z morske strani tudi ni pričakovati kakšnega večjega napada ruskega brodogradnja, ker ob obalah Finske morje že zamrzuje. Tudi o kakšnih poskusih izkrcanja ruskih čet nismo slišali, razen v prvih dneh vojne.

Sovjetsko letalstvo je dne 3. januarja obmetavalo z bombami važna križišča železnic na Finskem. Pri tej priliki je bil poškodovan most pri Kemi, preko katerega vodi edina železnica iz Švedske na Finsko.

Finci so bombardirali neko petrolejsko skladišče v Murmanskiju in metali letake nad Leningradom.

Kdaj in pod kakšnimi pogoji bodo boji na Finskem zopet oživel, se še ne ve. Vsekakor imajo inicijativo v rokah Rusi, ki so v premoči in morejo tvegati nove napade tudi v neugodnih vremenskih in terenskih razmerah.

Pomoč Finski?

Zaenkrat se mnogo govori in piše o pomoči Finski republiki. Toda od besed do dejanj je najbrž še zelo daleč. Čuli smo izjave Daladierja in Chamberlaina, toda vprašanje je, kako poslati vojaško pomoč oddaljeni Finski? Po Baltičkem morju, v katerem križarijo nemške in

ruske vojne ladje, je to skoro gotovo nemogoče. Severni del Finske obale obvladajo Rusi. Torej pride v poštev za prevoz orožja iz tujine samo Norveška. Iz Norveške bi mogle iti pošiljke na severu naravnost v Finsko, ali pa čez švedsko ozemlje.

Položaj Norveške in Švedske

Norveška in Švedska, dasi ne prikri-vata svojih simpatij za Finsko, pa sta vendarle odločeni, da ohranita svojo nevtralnost. Prevoz orožja za Finsko preko njunih ozemelj bi najbrž imel za posledico diplomatske zapletitjaje s Sovjetsko Rusijo in Nemčijo. Nemčija bi spričo prevoza orožja skozi omenjeni državi smatrala, da je ogrožena tudi njena varnost. Vsled česar ne bi bilo izključeno, da bi solidarno s Sovjetsko Rusijo nastopila proti Norveški in Švedski. Položaj je tako zaostren, da vsak gib, ki bi ga napravili Norvežani ali Švedi iz simpatije do Finske, lahko razširi evropsko bojišče tudi na skrajni sever.

Odhod poslaničkov iz Moskve

Iz Moskve sta odšla angleški veleposlanik Seeds, italijanski veleposlanik Augusto Rosso in sedaj pojde še francoski veleposlanik Paul Naggiard, ki je že dobil od svoje vlade dopust.

Odhod poslaničkov iz Moskve se smatra kot poslabšanje odnosov med inenovanimi državami in Sovjetsko Rusijo, vendar pa še ne gre za prekinitev diplomatskih stikov.

Ali bo Rusija sedaj odpoklicala svoja poslanika Majskega v Londonu in Surica v Parizu, še ni znano. Njen poslanik v Rimu je, kot znano, zapustil Rim takoj ko je tja prispel.

Na zapadnem bojišču letalski spopadi

Na zapadni fronti je mirno. Nemirnejše je nad fronto, v zraku, kjer se dnevno vrše spopadi letal.

Angleška in nemška letala se bore vsak dan nad Severnim morjem. Nemci pravijo, da so te dni sestrelili tri angleške bombnike. Eno angleško letalo pa je strmoglavilo na belgijsko ozemlje. — Trije letalci so se rešili.

Francoska lovska letala so sestrelila dvojce nemških letal.

V Vogezih je francoska patrulja z avtomatskim orožjem napadla dva nem-

ška oddelka po 100 mož in mnogo Nemcev pobila, dočim so se ostali razpršili.

Prvak angleške delavske stranke na obisku na fronti

Predstavniki parlamentarne skupine angleške delavske stranke Attlee je te dni obiskal angleški glavni stan na francoskem in si ogledal položaje na fronti. Attlee je prvi opozicionalec, ki je prišel na ogled fronte. V svetovni vojni je bil Attlee sam vojak na fronti.

Sedanja vojna je podobna veliki revoluciji

V tej vojni se krešejo svetovni nazori. Socialistična delavska gibanja po vsem svetu zagovarjajo svobodo narodov in obsojajo vsakršni imperializem, ki ima namen jemati temu ali onemu narodu neodvisnost in svobodo. Mir in svoboda narodov je bil veliki ideal generacije, ki je preživela vojno.

in, kdor greši zoper ta ideal, more moralno težko opravičevati svoj greh, ker ga velika večina človeštva ne more umeti. Posamezen človek ima pravico do svobode, tako tudi narod. Svoboden naj bo vsak narod v razvoju in zori naj po svojih razmerah in sposobnostih.

Interniranci na Hrvaškem

Doslej je interniranih 43 oseb v Lepoglavi.

Uredba o internaciji oseb, ki kale javni mir in red, se že izvaja. Na Hrvaškem je doslej interniranih 43 oseb v Lepoglavi. Sedaj je izšel pravilnik k tej uredbi, po katerem ima banska uprava nalogo, da izdela poseben red za koncentracijska taborišča, kateremu bodo podvrženi vsi interniranci.

Veleblagovnice načelno dovoljene

Z novim letom je stopila v veljavo naredba o veleblagovnicah. Veleblagovnice dovoljuje ban.

Snovanje veleblagovnic je s tem načelno odobreno. Boj proti veleblagovnicam, češ, da jih organizira tuji kapital, pa nima velikega smisla.

Stvar je pač taka, da razvoj sili bolj in bolj k veleobratom in če nimamo domačega kapitala, je bolje, da dela tuji kapital, kakor da bi kar naprej dremali na nizki stopnji razvoja v gospodarstvu. Razvoj po svetu nas ne bo čakal.

Oderuhe bodo internirali v Bolgariji.

Bolgarska vlada izda naredbo, po kateri se cene ne smejo zviševati. Pri kontroli cen je bilo zaloteni več trgovcev, ki so jih oddali v internacijo, kjer bodo opravljali javna dela.

Tuji kapital v našem rudarstvu

Komaj 20 odst. je domačega kapitala.

Ta pregled tujega kapitala v našem rudarstvu za 1937 se nanaša le na delniške družbe. Vloženi kapital znaša 683 milijonov dinarjev, od tega je inozemskega 77.73 odstotkov.

Če smemo govoriti o nacionalnosti kapitala, potem je angleškega 40.83%, francoskega 28.07%, belgijskega 4.68%, italijanskega 1.79%, švicarskega 1.04%, nemškega 0.87%, nizozemskega 0.45%, madžarskega 0.02% in Zedinjenih držav ameriških 0.01%.

Leta 1938. je Nemčija pri nas mnogo investirala v rudarstvo in je sedaj na tretjem mestu (za Anglijo in Francijo) po udeležbi kapitala v jugoslovanskem rudarstvu.

Za izselitev Nemcev z Balkana

je dovolila nemška vlada prvi kredit v znesku 100 milijonov mark. Naši Nemci se le v manjšem delu strinjajo z izselitveno politiko.

Nemci se selijo iz južne Tirolske v Nemčijo

Za izselitev v Nemčijo je v južni Tirolski glasovalo 185.365 Nemcev.

Madžarski zunanji minister v Italiji, 6. t. m. pride v Benetke madžarski zunanji minister grof Czaky. Madžarska in Italija skleneta ožjo zvezo.

Doma in po svetu

Zakon o volitvah v narodno skupščino še ni pripravljen, ampak se še vedno vrši diskusija o načrtih ministrov dr. Konstantinoviča in dr. Laze Markovića. Baže bo končni načrt sprejet v februarju in potem uzakonjen. Vendar še ni gotovo, ako bodo potem razpisane volitve, ker smatrajo, da v sedanjem času ne kaže iti v volilni boj.

Pred razsodbo v procesu novinarja Vuka Dragovića proti bivšemu šefu osrednjega tiskovnega urada dr. Kostu Lukoviću. Z napestostjo pričakuje javnost sodbo v procesu novinarja Vuka Dragovića proti bivšemu šefu osrednjega tiskovnega urada ministrskega predsedništva dr. Kostu Lukoviću radi plačila odškodnine v znesku 960.000 din. Dr. Kosta Luković je, kakor zatrjuje sam, po nalogu svojih predpostavljanih, zlasti dr. Stojadinovića, izsilil odpust novinarja Vuka Dragovića iz uredništva »Politike«. Ker se »Politika« ni hotela takoj podati, je bila na zahtevo dr. Lukovića dvakrat zaporedoma zaplenjena. Predno je prišlo do tretje zaplenbe, so seveda lastniki lista klonili, ker niso mogli riskirati, da jim bo list ustavljen.

Novi šef osrednjega tiskovnega urada pri ministrskem predsedništvu je postal Predrag Milojević, ki je bil inozemski dopisnik »Politike« v Berlinu in nazadnje v Londonu, odkoder je bil poklican na svoje novo službeno mesto.

To je kaj lahko reči. »Hrvatski dnevnik« poroča, da je novi upravni odbor Delavske zbornice v Zagrebu odpustil sedanjega tajnika Vladimira Pfeiferja brez pravice na odpravnino, ker so se ugotovile nepravilnosti v poslovanju zbornice. Mogoče bo nova uprava še imela priliko dokazovati te nepravilnosti pred sodiščem.

Popravljen lestvica za pobiranje prispevka za narodno obrambo. Lestvica za pobiranje prispevka za narodno obrambo je z novo uredbo popravljen. Doslej je znašala obdavčitev najmanjših dohodkov 25 do 30 odst., srednjih pa 30 odst. Sedaj pa znaša pri din 25 davčnega predpisa 10 odst. in doseže pri 1000 do 2000 din predpisa 22 odst., pri davčnem predpisu 12 milijonov din pa 60 odst.

O izenačenju cen pšenici, koruzi, moki in kruhu je te dni razpravljala posebna konferenca v Beogradu.

Bolgarija in Sovjetska Rusija bosta v kratkem podpisali trgovinsko in plovidbeno pogodbo.

Aretacije madžarskih fašistov. Budimpeštanska policija je razkrila zaroto, ki so jo orga-

Kitajska in japonska ofenziva severno od Kantona.

Severno od Kantona so Kitajci po večjih bojih prisilili Japonce k umiku.

Ob progi Peiping—Nanking napadajo Japonci, ki javljajo nove uspehe.

nizirali pristaši puščicastih križev in je s tem v zvezi bilo aretiranih več oseb.

Dr. Korošec za Novo leto. Za Novo leto je dr. Korošec dal izjavo »Slovenca«, v kateri je rekel: »Tri stvari so, ki mi delajo skrb za nastopajoče leto. To so komunisti, svobodni zidarji in tujci. V vsaki državi je danes nevarnejši notranji sovražnik nego zunanji... Neverjetno je, kako prihaja v Jugoslaviji svobodno zidarstvo do vedno večjega vpliva v javnosti. In to pomeni za domovino veliko negotovost in nevarnost... Zato, pozor na te črne krte!... Če se vozite danes z vlaki, odsedate v hotelih, če večerjate v toplih gostilnah, morate dobro paziti na svoje noge, da ne stopite na kakega tujca. In skoraj sami mladi ljudje, ki bi morali biti na fronti, ne pa na potovanjih! Pazite na te ljudi, ogibajte se jih, da ne spravite v nesrečo sebe in domovino.«

Zadružno prodajo živine v inozemstvo nameravajo organizirati v Sloveniji. V ta namen so imele te dni v Ljubljani pristojne organizacije posebno konferenco.

Posiljanje paketov v vrednosti preko 50 din ali v teži preko 1 kg v inozemstvo je dovoljeno samo tedaj, ako pošiljatelj izvrši zavarovanje valute, t. j. da bo za poslano blago dobil nakazan denar iz inozemstva. Tako potrjuje o zavarovanju valute izda Narodna banka ali v to pooblaščen denarni zavod. Ako spada blago pod izvozno kontrolo, se mora dobiti za to tudi izvozno dovoljenje.

Po din 400 dividende na delnico bo tudi letos izplačala Narodna banka svojim delničarjem.

Rudarji v Ivanju so dobili 22 odstotkov povišanja svojih mezd. V mezdnem gibanju so rudarji v Ladanju Donje.

Odpoved kolektivne pogodbe v zeniški železnici. Zaradi naraščajoče draginje je delavstvo v železni tovarni v Zenici odpovedalo kolektivno pogodbo. Kovinarji so pozvali tudi zvezo rudarjev, da iz istega razloga odpove pogodbo. Dne 14. decembra je bila pri ministru za šume in rude delavska deputacija, ki je povedala svoje zahteve in zahtevala zvišanje delavskih plač tudi v državnih rudnikih.

Obsodbe po uredbi o pobijanju draginje so postale precej pogoste na Hrvaškem. Zlasti se vlaga mnogo prijav proti prodajalcem življenjskih potrebščin.

172.4 milijone sadik tobaka bodo smeli posaditi pridelovalci tobaka v l. 1940. Tobak bo monopolska uprava odkupila: I. vrsto od 8 do 160 din, II. vrsto od 6 do 65 din, III. vrsto od 4 do 28 din, IV. vrsto od 2 do 20 din in V. vrsto od 3 do 66 din.

Druga topilnica svinca v Jugoslaviji v Zvčanu, katero je zgradila Trepča, je pričela obratovati z novim letom.

Naša zunanja trgovina aktivna. V novembru 1939 je bila naša zunanja trgovina aktivna, in sicer za 254.4 milijone dinarjev. K aktivnosti je zlasti pripomogel izvoz pšenice, lesa in živine. Manj pa je bilo izvoženih rud in rudnin.

Za 10 milijonov lir bombaznega prediva bo uvozila naša država v prvem četrtletju iz Italije.

Žena-vrag. V Bartolovcu pri Varaždinu se je žena mlinarja Silca dogovorila s svojim ljubimcem Viljemom Markovičem, da bosta spravila njenega moža na drugi svet. Na Novega leta dan zvečer sta navallila nanj v mlino, žena z nožem, ljubimec s sekuro. Zdelala sta ga pošteno in ga vrgla v Dravo. Sreča pa je hotela, da je Silc padel na ledeno ploščo, kjer so ga našli cigani, ki so čuli nek krič in se približali kralju, kjer je ležal nezavestni Silc.

Umetno kavo in smetano je pričel izdelovati nemški kemični trust I. G. Farben. Nadomestek je baže dober.

Zane Grey:

Mož iz gozda

Helen se je zdel ta praščozdu podoben gozd očarujoč. Bil je tako tih, tako mračen, tako temen, tako poln senc in v vse to se je mešal vlažen duh po gni-jočem lesu in sladki vonj smrekovega igličevja.

Veliki polomki, kjer je ležalo po dvajset drevih izruvanih eden preko drugega, so razodevali silo divjih viharjev. Vseposvoda, kjer je ležal posamezen drevesni orjak, je poganjala cela vrsta kvišku stremeti-čih divjakov, ki so se polni ljubosumnja borili med seboj za prostor. Celo drevesa so bila v boju med seboj! Gozd je bil prostor prepoln tajnosti, toda vsako oko je moglo v njem odkriti sledove boja za obstoj. Bliski so razklali posamezna drevesa do korenin, ostale zopet vretenasto izstružili do panja.

Skoro pa je prišel trenutek, ko so izredna divjina gozda, gosto grmičevje in vse vprek ležeča drevesa prisilila Helen, da je svojo pozornost posvetila tlom in drevju v njeni neposredni bližini. Zato se je morala odreči zadovoljstvu, ki ga ji je nudil pogled, ko se je ozirala po tej divjini. — Od tu dalje je postajala ježa neprijeten napor in ure so se ji zdele nekončno dolge.

Roy je vodil, Ranger mu je sledil, med tem ko so sence pod drevesi postajale vedno temnejše. — Helen se je zibala v sedlu, napol slepa in slabosti so jo obhajale, ko je Roy veselo vzkliknil, da so že skoraj na cilju.

Naj si je bil pri tem mislil že karkoli, Heleni se je dozdevalo, da so bile to dolge milje, ki mu jih je morala slediti — iz zaraslega praščozda, po strmih pobočjih navzdol, ki so bila pokrita s smrečjem kot z zimzelenom in so prehajala nenadoma v ravnico, na kateri so tekale plitke vodice ter je bilo čuti oddaljeno šumenje vodopada, ki je motilo slovesno

tišino; nazadnje je nehal gozd ob neki čudoviti livadi, okopani v zlatem blesku sonca, ki se je vedno bolj in bolj nagibalo proti zapadu.

»Ali vohata dim?«, je vprašal Roy. »Pri bogu, ako ni Milt dospel pred nami!«

S trudnim pogledom se je ozrla Helen po okrogli senaci, po temnih pobočjih, ki so jo obdajala in končavala v prekomerno nazobčanih skalnatih grebenih, ki so se svetili v zlatem in rdečem siju poslednjih sončnih žarkov; v kolikor je bilo še življenja v njej, je vztrepetalo od silnega začudenja pri pogledu na ta prekrasni, divji zemeljski kotiček poln pestrih barv.

Konji so se pasli v visoki travi in njim ob strani srne in jeleni. Roy je zavil okoli obronka neenakomerno nazobčanega gozda, ki je tvoril mejo senace, in izpod visoko pod nebo rastočih dreves jim je zasvetil naproti taborni ogenj. V ozadju so se videli ogromni sivi skalnati skladi, višje zgoraj se je vrstila kleč za klečjo vse do ostrega vreza v skalnatem zidu, preko katerega se je zlival in pršil vodopad. Med tem ko je Helen vsa vzhičena opazovala to sliko, je oble- dala zlata barva sončnega zahoda, motna belina se je razlila nad pokrajino in na vse zapadno pobočje amfiteatra je legel mrak.

Prikazala se je Dalejeva visoka postava.

»Izgleda mi, da ste se zakasnili«, je rekel, med tem ko je z naglim pogledom ošinil vse tri prišlece.

»Zašli smo bili, Milt«, je odvrnil Roy.

»Se mi je zdelo... Dekleti izgledata tako, da bi bilo bolje, ako bi bili jahali z menoj.« Dale je stegnil roko, da bi Bo pomagal raz konja. Bo se jo je oprijela, poskusila je potegniti svojo nogo iz stremena in je potem zdrknila raz sedla. Dale jo je prestregel, postavil jo je na noge, jo podprl in rekel nato z nežno zaskrbljenostjo: »Sto milj ježe v treh dneh za novinca — to je nekaj, česar Vaš stric Al ne bo prav rad verjel... Pridite... Nekoliko hoje, in če se tudi sedete...«

Potem je vzel Bo pod pazduho, kot da bi bil učil otroka hoditi. Dejstvo, da je sicer tako zgovorna Bo molčala, je povedalo Helen, ki je stopala oprta na Roya, več kot vse drugo.

Eden izmed ogromnih skalnatih blokov je naličil morski školjki, ker je bila v njem neka jama; njen zunanji rob je bil v višini vej ogromnih borovcev. Iz neke razpoke v masivni skali je izvirala studenec. — Pod vejami neke smreke je gorel taborni ogenj in moder dim se je vil tik ob poševno izdolbeni skali kvišku. Tovori so ležali po tleh in nekateri izmed njih so bili razvezani. Nobenega sledu ni bilo o kakšni nase- lbinii lovca! Malo dalje so bile zopet ogromne skale, poševno narezane, polne razpok in ogromnih jam, od katerih so mogoče nekatere služile lovcu kot zatočišče.

»Moj tabor je takoj tu zadaj«, je rekel Dale, kot da bi bil uganil Helenine misli. »Jutri Vama bomo vse uredili, kakor je za bivanje treba.«

Helen in Bo sta se namestili tako udobno, kolikor je bilo to mogoče na par odejah in sedlih, moža pa sta se podala na delo.

Ko se je Helen zleknila, je imela nepopisno krasen občutek, zadelo se ji je, da je to konec Helen Raynerjeve, in veselje jo je prevzelo. Nad svojo glavo, skozi praproti slično tkaninasto rast borovega igličevja, je videla modro nebo in neko bledikasto zvezdo, ki se je bila pravkar prikazala. Hitro se je temnilo. Helen je zaprla oči, pripravljena, da bi zaspala, in fizična utrujenost v njenem telesu je počasi ponehala. Na nekaterih mestih je imela občutek, kot da bi ji bile kosti prebodle meso, na drugih zopet so kljuvale bolečine nekje v notranjosti telesa; zdelo se ji je, da otrplost mišičevja počasi popušča; nenadno pojavljajoče se zbadanje je prestalo; skozi mišičevje in kosti in v vsem njenem telesu se je pretakala žareča reka.

(Dalje prihodnjic.)

Iz naših krajev

LASKO

SUROV ZLOČIN — IN POUK

V nedeljo, dne 31. dec. m. l. rano zjutraj se je raznesla po mestu vest, da leži na poti proti Smohorju ubit mlad delavec. Ljudje so trumoma hiteli na kraj zločina. Usodne noči sta se vračala z dela tekstila Feifer in Senica iz gornje tovarne. Pri sebi sta imela vsak svojo plačo. Najprej sta seveda zavila v gostilno Podergajs, okrog 23. ure pa se v gostilno Drole. Spila sta večjo množino plače. Feifer Anton je igral tudi na harmoniko. Komaj 16-letni delavec Senica sploh ni zahajal v gostilne in ga je le po nesrečnem naključju zvalil Feifer v gostilno. Končno sta zapustila gostilno ter ob 0.45 uri se govorila pred trgovino Elsbacher. Feifer pa je šel z njim, kakor sam zatrjuje, da bosta klicala dekleta pod okni, kar je pa seveda njegova izmišljotina. V resnici bi moral Feifer kreniti v Tevče na dom, Senica pa preko mosta na Malič. Kaj je bilo med njima na poti, seveda nihče ne ve. Nekaj deset metrov na vzpetni poti proti Smohorju v neposredni bližini falskega transformatorja nad vasjo Debro je Feifer neopaženo izvlekel samokres in ustrelil Senica Janeza v hrbet, da mu je projektil izstopil na prsih. To je bilo nekako ob 1.30 uri. Senica je takoj omahnil sredi poti, nakar mu je morilec prerezal z 20 cm dolgim nožem vrat ter zadal še 7 ran po prsih in trebuhu. Nesrečnež je bil takoj mrtev. Nato mu je Feifer pretaknil vse žepe ter ga oropal še preostalih din 223, nakar je pobegnil po isti poti nazaj čez sejmišče v Tevče k neki E. H., kamor je prispel ob 2.30 uri. Preden je zbudil domače, je skril stilet in revolver v listnjak med deske. Drugi dan so organi seveda takoj našli še krvav nož in revolver sistema »Frommer« 8 mm še iz avstro-ogrske vojske, pri morilcu pa din 631,25, od katerih jih je bilo Senicovih nekako din 200. Imel je seveda še 1 poln naboj in 2 prazni patroni, poleg tega pa so organi takoj zasledili krvave madeže na delovnih hlačah. Na orožniški postaji je po raznih zagovorih in olepševanjih vse skupaj skesano priznal. Feifer je star šele 20 let ter je delal s Senico v tovarni v istem oddelku in celo pri istem stroju. Vsi indicii potrjujejo, da je premišljeno zasnoval umor iz koristiljublja. Priznal je, da je rabil denar za nakup harmonike in kolesa. Organi so ga oddali okrajnemu sodišču v Laskem, nakar bo po zaslišanju predan v zapore celjskega okrožnega sodišča. Pokojni Senica, ki je bil pokopan v torek, dne 2. januarja 1940, je bil milega značaja, mirna, naravnost otroška duša in je tako postal žrtev zapeljivca. Vsa tukajšnja javnost se upravičeno čudi in zgraža nad tako žalostnim in podlim zločinom: morilec komaj 20 let in žrtev komaj 16 let. Kam jadrano, kje je krivda? Mladina posnema starejše v samih nasladih, zabavah in ponočevanjih. Naši mladoletni delavci so prepričani samim sebi. Še žalostnejše pa je, da taki pojavi terjajo žrtve iz vrst kmetijskega življa. Tak mladostnik, ki pride v tovarno, je naravnost plen razvrat. Po vseh delavskih krajih, kjer so ustanovljene organizacije in kulturna društva, tako žalostnih dejanj ni več. Delavci posejajo kulturna predavanja, knjižnice itd. Delavci našega kraja pa so docela prepričani usodi. Stariši, zlasti kmetijski, nimajo niti časa, da bi nadzirali sinove, kaj delajo izven doma. S tem seveda ni rečeno, da so vsi delavci slabi. Dokler ne bomo vcepili mladim delavcem v srca pravo socialno srčno omiko, ne moremo pričakovati od njih moralnih, človeških vrednot. Podjetniki bi morali naravnost podpreti ustanavljanje delavskih kulturnih društev, brez njih pa se delavec udaja pijaci, nasladi, plesnemu trušču in razvadam, kar pa ni nobena socialna rešitev zanj. Baš v našem mestu vidimo, da mladina pač ne more najti kakih plemenitih vzgledov, ker so veseljačenja alfa in omega malomeščanov. Tudi oblasti bi morale posvečati več pozornosti nekaterim gostilnam, ki sploh ne poznajo policijske ure. Povsod čuješ umazane kvante, psovke, surovost, razbijanje kozarcev, pitje do onemoglosti, pretepanje, klofutanje itd. Vse to opazuje mladina in kaj naj pričakujemo potem od nje? Tako zvani »boljši« meščani so večkrat slabši od najvišjih hribovcev. Če je bil morilec član mestne godbe, je to zanj v kulturnem oziru še daleko premalo. Mladino je treba zajeti strnjeno na zdravih osnovah, s čutom razredne zavesti, pri čemer šele občuti, da je rešitev le v kulturi, ki naj uduši pohlep, ustvarja pa vzajemnost. Mislimo, da ga ni občana, ki bi mogel to našo trditve kakorkoli izpodbijati. Razmišljajte, da ne bo prepozno!

KOŠAKI PRI MARIBORU

Božično obdaritev viničarjev je letos oskrbela Koška občina. Obdarjeni so bili številni potrebni viničarji oz. njihovi otroci, ki so prejeli razno blago za obleke, deloma pa tudi jestvine itd. Da je obdaritev viničarjev lepo izpadla, se je zlasti trudil tudi župan g. Kirih.

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

Delavsko kulturno društvo »Vzajemnost« priredi dne 6. januarja t. l. s pričetkom ob 5. uri zvečer v dvorani gostilne Kratky ljudsko igro »Tihotapec«, ki jo je po Jurčičevi povesti dramatisiral naš šentviški rojak Milan Zavrl. Za obilen obisk se priporoča — odbor.

Razbojniki sredi Zagreba. V zavarovalnici »Rossia Foncier« sta v večernih urah dva roparja napadla blagajnika. Najprej sta ga pobila na tla in potem zvezala. Blagajne, v kateri je bilo din 60.000 nista mogla odpreti, nakar sta prerezala telefonske žice in zbežala. Poslovni prostori imenovane zavarovalnice se nahajajo v središču Zagreba na Jelačićevem trgu.

Ali spadajo občinski delavci pod zakon o zaščiti delavcev ali ne?

Pri lanskoletnih volitvah obratnih zaupnikov je novo imenovana uprava »Delavske zbornice« obvestila mestno občino mariborsko, da občinski delavci, zaposleni pri mestni občini oz. mestnih podjetjih, nimajo pravice voliti delavskih obratnih zaupnikov, češ, da je njihovo delovno razmerje javno-pravnega značaja in se na nje ne nanašajo odredbe zakona o zaščiti delavcev iz l. 1922.

Ozadije te zadeve pa je to-le: Leta 1937 je v mestni občini v S. nastal spor med pomožnimi trošarinskimi stražniki in upravo mestne občine, ki je zahtevala, da omenjeni pomožni trošarinski stražniki izstopijo iz svoje delavske strokovne organizacije, češ, da so njihovi službeni odnosi urejeni s statutom mestnih uslužbencev, v ostalem pa, da veljajo določbe o odnosu uslužbencev do občine v pogl. X zakona o uradnikih iz l. 1931. Prizadejati pomožni trošarinski uradniki niso bili zadovoljni z odločbo mestne uprave in so se pritožili.

Zveza mestnih občin Jugoslavije, na katero se je obrnila občinska uprava v S. je odgovorila, da je javnopravnega značaja ne samo služba mestnih pomožnih uslužbencev, ampak tudi mestnih delavcev, ki so v službi javne mestne uprave in zaposleni pri pometanju ulic, vzdrževanju snage, čiščenju kanalov itd. Naglasila je tudi, da občina v S. ki je imela delovno kolektivno pogodbo za mestne delavce z delavsko strokovno organizacijo, ni bila upravičena sklepati take pogodbe v smislu § 88 zak. o mestnih občinah.

Odločba ministrstva socialne politike

V tej stvari pa je izdalo rešenje tudi ministrstvo za socialno politiko pod št. br. 79530 z dne 4. februarja 1938. in odločilo, da se določba § 36 zak. o zaščiti delavcev nanaša na vse delavce in nameščence, v kolikor njihova služba ni javno-pravnega značaja. Služba delavcev in nameščencev pri javnih, samoupravnih telesih, kot je mestna občina, pa je javnopravnega značaja in je službeni odnos reguliran s statutom. Delavci v službi mestne občine niso pomožno osebje v smislu zakona o zaščiti delavcev, zato občina ne more z njimi sklepati niti kolektivnih pogodb (§ 5 zak. o zašč. del.), niti nimajo oni pravico biti organizirani v svobodnih strokovnih organizacijah (§ 35 zak. o zašč. del.).

Kako tolmači odločbo ministrstva zveza mest Zveza mest Jugoslavije je mnenja, da je § 36 t. 2 zak. o zašč. del., na katerega se sklicuje ministrstvo v svoji odločbi specialno določilo, ki se nanaša samo na delavske zbornice in da je to določilo mogoče uporabiti samo tedaj, ako se odločba oslanja tudi na §§ 1, 3, 5, 35 in 108 zak. o zašč. del., kateri govorijo

samo o pravicah delavcev, ki so v obrtnih, industrijskih, trgovskih, prometnih, rudarskih in sličnih podjetjih.

Torej spadajo pod odredbe zakona o zaščiti delavcev vsi delavci v mestnih podjetjih in delavnicah, ne pa tudi delavci, ki so v službi javne mestne uprave (kot je n. pr. mestni gradbeni urad itd.).

Potemtakem imajo pravico biti organizirani, sklepati kolektivne pogodbe in uživati pravice, ki jih daje zakon o zaščiti delavcev samo delavci in nameščenci mestnih podjetij, ki so ločena od mestne uprave.

Na te delavce se nanašajo tudi določbe zakona o obrti, ki velja za vse pomožno osebje zaposleno v obrtnih delavnicah in podjetjih. Uredba o določanju minimalnih mezd (Službene Novine br. 33-XI z dne 13. februarja 1937) pa pravi v čl. 32, da se nanaša tudi na »pomožno osebje samoupravnih teles«. Toda Zveza mest je mnenja, da je zakonodavec mislil na osebje mestnih podjetij in sicer iz razloga, ker ista uredba omenja »pomožno osebje samoupravnih teles« obenem s »pomožnim osebjem državnih podjetij«.

Nekatere mestne uprave niso bile tega mnenja in so odgovorile, da smatrajo, da je službeni odnos mestnih delavcev privatno-pravnega značaja, ker so delavci zavarovani pri OUZD, dočim mestnim uradnikom ni treba biti zavarovani pri OUZD. Na to pripombo je odgovorila uprava mest, da zakon o zavarovanju delavcev ni delavski zakon v ožjem smislu, ampak se nanaša na vse osebe (§ 3), ki dajejo na osnovi kakršnegakoli delovnega odnosa svojo telesno ali umsko moč v najem. Torej morajo biti tudi mestni uradniki (§ 103 ZGO) zavarovani po zakonu o zavarovanju delavcev, a dajanje podpor od strani mestnih občin je samo izjema v smislu § 7 istega zakona, vezana na posebne pogoje. Zato zakon o zav. del. ne prihaja v poštev pri tolmačenju zakona o zaščiti delavcev.

Kaj sledi iz tega?

Po teh tolmačenjih o značaju službe mestnih pomožnih delavcev, ki so zaposleni pri čiščenju in pometanju ulic, je smatrati te delavce, kadar vrše službo za uradne osebe in vsako žalitev, ki jo kdor izustil napram delavcu, ki pometa ulice, za žalitev uradne osebe.

Zanimivo je pa še drugo vprašanje, ki se je koncem preteklega leta pojavilo v praksi. »Slovenec« je objavil vest, da je ptujska mestna občina sklenila z ZZZD kolektivno pogodbo. Ker je bila ta kolektivna pogodba gotovo prijavljena Delavski zbornici in Inspekciji dela, bi bilo vsekakor zanimivo izvedeti, kakšno stališče sta zavzeli ti dve napram omenjeni kolektivni pogodbi.

LJUBLJANA

Kričeča potreba povečanja ljubljanske javne bolnišnice. V letu 1939 se je zateklo v javno bolnišnico v Ljubljani 34.500 bolnikov. Število bolnikov se vsako leto večja, ker je več prebivalstva, deloma pa so krive zatekanju bolnikov v bolnišnico slabše socialne razmere.

MARIBOR

Protidragnjski shod železničarjev, o katerem smo že zadnjič poročali, je bil sklican na pobudo vseh železničarskih organizacij. Na tem shodu je bila tudi sprejeta posebna resolucija, ki ugotavlja težak položaj, v katerem se nahajajo tako delavci kakor tudi nameščenci pri prometu, v kurilnici in delavnici, zlasti pa pri progovni sekciji. Tudi to resolucijo so pripravile vse organizacije sporazumno in jo podpisale, le ena organizacija, ki sicer mnogo govori o železničarjih, je podpis odklonila z utemeljitvijo, da nima za tak podpis potrebne dovoljenja. Simpatizerji te organizacije so hudo razočarani, ker je vsem železničarjem znano, da so zastopniki te organizacije sodelovali pri tej akciji, zato nikdo ne more razumeti, čemu so odklonili podpis na spomenici, ki je plod te skupne akcije. To zopet znova potrjuje, kako potrebna bi bila železničarjem prava svobodna strokovna organizacija, v kateri bi se lahko zbirali vsi železničarji.

Kdo dobiva delo? »Slovenec« se pritožuje, da v vseh novih zgradbah, ki so jih vršila gradbena podjetja, ki niso v slovenskih rokah, ni dobil zaposlitve niti en slovenski obrtnik.

99 novih stavb, v skupni vrednosti 22.642.000 din je bilo zgrajenih minulo leto v našem mestu. V teh zgradbah je 100 dvosobnih, 39 trisobnih, 2 štirisobni, eno petosobno in 75 enosobnih stanovanj ter nad 50 obrtnih lokalov.

Nad 8.346.000 din dohodkov je imela meseca decembra mariborska glavna carinarnica.

3267 oseb je bilo minulo leto kaznovanih pri tukašnji mestni policiji zaradi raznih prestopkov. Aretiranih pa je bilo 605 oseb.

Bivši upokojenec in narodni poslanec Avgust Lukačič je bil reaktiviran in imenovan za inšpektorja na postaji Maribor.

Zdravniško dežurno službo za nujno pomoč članom OUZD in njihovim upravičenim svojcem vrši v soboto, dne 6. januarja g. dr. Teobald Zirngast, Maribor, Kralja Petra trg 3-I, v nedeljo, dne 7. januarja pa g. dr. Stanko Pogrujc, Maribor, Tyrševa ulica št. 14-I.

Ali si že poravnal naročnino? Ako še ne, izpolni svoje dolžnosti

Tako postopanje je nepravilno

Tole, kar bomo tu-le povedali, naj bi »Slovenec« uvrstil v svojo rubriko »Kaj pravite«. Dne 24. decembra, pred božičnim praznikom, je prišla revna delavska žena v nek župni urad v okolici Maribora in je prosila župnega upravitelja, da ji izda potrdilo o rojstvu njenega otroka, ki ga je malo prej krstil, ker je rabila tako potrdilo, da ga predloži OUZD-ju za izplačilo dečje opreme. Župni upravitelj ji je pa mesto potrdila napisal na predloženo uradno tiskovino sledeče:

»K. A. in M. S. nista poročena, ampak živi v konkubinatu in ker M. S. ni tovarniška delavka, zato podpisani župni urad ne more izpolniti potrdila o rojstvu. K. A. je poročen in njegova prava žena baje še živi.«

Kje je tu logika? Župnik torej ne more potrditi, da je bil rojen otrok, ki ga je malo prej krstil. Po § 189 zakona o zavarovanju delavcev so vsi javni uradi, torej tudi župni, dolžni izdajati članom zavarovanja brezplačno vsa potrdila, ki jih le-ti rabijo za dosego svojih pravic in po istem zakonu imajo nezakonske žene, ki žive s članom v skupnem gospodinjstvu vsaj eno leto, iste pravice kakor zakonite žene.

Mandolinski odsek »Vzajemnosti« priredi v nedeljo, dne 7. januarja t. l. s pričetkom ob 4. (16.) uri v dvorani »Delavske zbornice«, Sodna ul. 9-II. čajanko s sodelovanjem dramatičnega odseka. Vsi prijatelji delavske vzajemnosti vljudno vabljeni!

Sodna komisija je izvršila obdukcijo trupla pred kratkim umrle starke Ivane Orovčeve, kmetice pri Sv. Jakobu, ker so se z ozirom na podpludbe, ki jih je imela na vratu, razširile govorice, da je starka umrla nasilnim potom. Obdukcija pa je pokazala, da je umrla naravne smrti, vendar je njeno smrt morda povzročilo preobilo uživanje alkohola. Naknadno pa je bil v zvezi s tem zopet aretiran nek kmet, ker vendarle postojata sum, da je starka umrla na posledicah poškodb, ki so ji bile prizadejane že pred več tedni.

KOČEVJE

Garanje rudarjev. Na našem rudniku se zadnje čase gara, da je veselje. Enkrat nič, drugič vse! Rudarji so zaposleni ob vseh nedeljah in praznikih, komaj na božični dan so bili prosti. Poleg šišta opravljajo nekateri še posebna dela. Prav je, da rudarji malo nadoknadijo izgube v hudih časih, preveliko garanje pa zopet ni na mestu. Žal ga odobravajo celo ljudje, ki se imajo za zavedne. Človek vendar ni živina! Potem se pa čudijo, če zaostaja kulturno, strokovno in politično delo. Nedelja je vendar za to tukaj, da imaš kakšen sestanek, da se pomeniš o organizacijskih zadevah in da se razvedriš. Posebno velja to za rudarje, ki morajo najbolj naporno delati, kakor n. pr. naši »rajsarji« v jami.

Odpust vsega delavstva. Naše tekstilno delavstvo preživlja nadvse žalostne dni. Preteklo soboto so dobili vsi delavci(ke) tovarne »Slavoteks« odpoved. Gre najbrže zopet za neke stvari, ki naj bi jih pomagali delavci urediti. Pa jih ne bodo! Da se ne najde že vendar nekdo, ki bi napravil v tem zavoženem obratu red, da bi delavstvo ne živelo iz dneva v dan in da bi se izrabila kapaciteta tovarne.

V beleznico. Nekdo naj si zapomni lep nemški pregovor o denuncijantu, ki je po ljudskem mnenju največji »šuft« na svetu.

Večno delo. V najbolj »nobel« kočevski kavarni je v kuhinji pri napornem in čezmernem delu zaposlena služkinja, ki nima nobenega drugega prostega časa, kakor pičlih šest ur spanja. Na starega leta dan je delala ves dan, nato vso noč in ves sledeči dan do polnoči, ko je šla za nekaj ur v posteljo, da potem zopet nadaljuje. Ali je to spoštovanje jugoslovanske socialne zakonodaje?

SV. LOVRENC NA POHORJU

Kakšna je uredba o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije?

Dandanes to gotovo najbolj zanima vsako delavsko družino, zato čosta na predavanju podružnice SMRJ, ki se vrši to nedeljo ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Urbanca, govorila predavatelja ss. dr. Avg. Reisman in urednik »Delavske Politike« Adolf Jelen, tudi o teh vprašanjih. Poleg tega pa bo govora še o drugih zakonih, ki bi naj ščitili delavsko mezo in delavsko družino ravno v teh časih. Vabimo čitatelje »Delavske Politike«, da še danes pridno agitirajo med delavci vseh vrst, tudi med lesnimi in kamnoseki, da se do zadnjega udeležijo predavanja.

Denuncijant je pri vseh narodih in v vseh časih najbolj zavržena oseba. Že slavni nemški pesnik Goethe je zapisal o njem besede, da je največji šuft in tudi ostane denuncijant. Tudi na naše zadnje predavanje je prišel tak zahrbtni zaplotnik in se je še celo naročil na »Delavsko Politiko«, ki je seve ni potem niti enkrat plačal. Pač pa je šel takoj po predavanju nekam lagat, kaj se je tam govorilo in se ni sramoval zlobno si izmišljovati, čeprav živi samo od delavskega denarja. Upamo, da se bo možakar pokazal tudi to nedeljo v dvorani g. Urbanca.

POVERJENIKOM CANKARJEVE DRUŽBE!

Knjige »Cankarjeve družbe« za l. 1940 so nam popolnoma pošle in ne moremo zadostiti naknadnim naročilom, katere še vedno prejemamo. Prosimo poverjenike, ki so naročili večje število knjig, da nam event. preostale garniture takoj vrnejo, da jih bomo lahko poslali onim, ki jih še sedaj zahtevajo.

Ljubljana, Miklošičeva c. 22-A/I. »CANKARJEVA DRUŽBA«

Koliko bi moral najmanj zaslužiti delavec?

da bi lahko vzdrževal sebe in družino?

Na podlagi minimalnega budžeta za življenjske potrebščine marca meseca 1934 je draginja do novembra meseca porasla v odstotkih v

Beogradu	29.10
Zagreb	25.78
Ljubljani	18.83
Novem Sadu	25.09
Sarajevu	25.09
Splitu	19.82

Ta pregled se nanaša samo na potrebščine, ki so v računu navedene. Če vpoštevamo pa še druge izobraževalne, zabavne itd., je skok cen še mnogo višji. Najnižji dohodki samo za preživljanje bi morali znašati sedaj mesečno za samca ali rodbino:

v Beogradu, samec	Din 923.27
rodbina	» 2296.20

v Zagrebu, samec	» 910.45
rodbina	» 2289.20
v Ljubljani, samec	» 800.27
rodbina	» 1956.24
v Nov. Sadu, samec	» 803.20
rodbina	» 1955.04
v Sarajevu, samec	» 773.92
rodbina	» 1835.—
v Splitu, samec	» 622.20
rodbina	» 1754.11

Ta kratka primerjava dviga cen in minimalnega teoretičnega življenjskega minimuma z dejanskimi mezdami in plačami na terenu nam pove vse.

Ni potrebno jadikovanje in kritika. Slika je tako jasna, da jo vsak laik razume in prizna, da je zvišanje življenjskega standarda nujno potrebno.

Iz češke

Dr. Soukup se je v zaporu omračil um. Po ameriških vesteh se je češkemu socialističnemu prvaku dr. Františku Soukupu v zaporu omračil um. Dr. Soukup je bil zadnji predsednik čekoslovaškega senata. Poleg T. G. Masaryka in dr. Edvarda Beneša je bil dr. Soukup eden izmed najpovplivnejših čeških politikov in predstavnikov demokracije. Češkoslovaške republike. 77 letnega sivolasega starčka so takoj, ko je Češka postala protektorat, zaprli. Kasneje je bil sicer izpuščen, pri pogrebu nekega socialista pa je v svojem nagrobnem govoru med drugim dejal, da bo češkemu delavstvu še zasijala svoboda. Takoj nato je bil zopet aretiran in odgnan v pankracijski zapor, kjer je pričel vidoma fizično in duševno hirati. Zdravniki so zahtevali prevoz dr. Soukupa v jetniško bolnišnico, kar pa se ni izvršilo, sedaj pa se je tem borcu za delavske pravice omračil um.

Božični knjižni trg. »Čsl. Boj«. Tik pred prazniki je zginita s trga cela vrsta blaga. Prodaja drugega zopet je bila omejena. Samo na knjižnem trgu ni bilo pomanjkanja, ampak se je nasprotno neobičajno povečal. Nikoli doslej ni bilo prodano toliko knjig in umetniških del, kot ob letošnjem božiču. Nekatere knjige, ki so jih s časopisi objavili kot najboljše iz letošnjega knjižnega trga, so že celo razprodane.

Češka filharmonija med narod. Svetovno znani češki godbeni orkester »Češka filharmonija« iz Prage je začel prirejati pod vodstvom svojega kapelnika g. Talicha filharmonične koncerte v večjih krajih na deželi.

Slavnostne predstave za delavstvo. Po zgledu Prage in Plzna so priredili v decembru tudi v Brnu svečano delavsko predstavo v češkem gledališču, katere so se v razprodani hiši udeležili tudi številni češki zastopniki oblasti. Iz Prage pa je prispela deputacija vodstva Delavske strokovne zveze, za katero je med drugimi spregovoril tudi njen funkcionar, Arno Hais. Češko delavstvo se v polni meri zaveda teh svojih kulturnih prireditev in jih v množicah obiskuje.

Kaj bo s češkimi visokošolci? Po zatvoritvi čeških univerz je vlada Protektorata zabranila češkim visokošolcem tudi vpis na nemške univerze. Čehi se zaradi tega boje, da bi se mladina vsled brezdelnosti demoralizirala in da bi nastalo sčasom pomanjkanje mlade inteligence. Zaprte so bile tudi bogoslovne fakultete na univerzah in Cirilmetodova v Olomoucu. (»Čsl. Boj«.)

Vojaško sodišče v Pragi je obsodilo Erika Sengerja na 10 mesecev ječe, ker se je v razgovoru v vlaku nedostojno izražal o nemški vojski in nošenju znakov s kljukastim križem ter se izdajal za nemškega majorja. — Vojaško sodišče v Brnu je obsodilo Alfreda Brauna na 3 leta in Jožefa Chlugo iz Vel. Mezečice na 1 leto ječe zaradi razširjenja zlaganih poročil tujih radio postaj v avgustu in septembru 1939.

Delavski pravni svetovalec

Popravilo zob zavarovančevih svojcev (Vitanje)

Vprašanje: Okrožni urad je moji ženi dovolil popravilo zobnih protez s 50 odst. doplačilom. Toda kmalu nato me je isti urad obvestil, da moja žena ni upravičena do tega popusta. Ali se lahko proti temu pritožim?

Odgovor: Okrožni urad za zavarovanje delavcev je upravičen odkloniti popust za popravilo zobnih protez, za katero je zaprosila Vaša žena. Po zakonu o zavarovanju delavcev prispeva OUZD 50 odst. stroškov za napravo in popravo zobnih protez le zavarovanim članom, in še to le onim, ki so uvrščeni v VI. do XII. zavarovani razred, dočim oni, ki so zavarovani v nižjih razredih, smejo od OUZD zahtevati le 25 odst. prispevek za ta zobna popravila. — Zavarovančevi svojci, torej tudi Vaša žena, so upravičeni le: 1. do brezplačnega ruvanja zob, 2. do plombiranja zob s istim prispevkom kot za člane in 3. do brezplačnega zdravljenja korenine, zobnega mesa in ust, toda samo ako imajo ti nedostaki značaj bolezni. Do umetnih zob in zobnih protez pa zavarovančevi svojci nimajo pravice. Zato Vaša pritožba ne bi mogla imeti uspeha.

Socijalna kritika (Rečica)

Vprašanje: V neki gostilni sem o nekem bogatašu pripovedoval, kako razkošno živi ter sem pri tem pristavil, da lahko še pride čas, ko bo moral jesti žgance in zelje, kakor mi delavci. Radi teh mojih besed so me orožniki pozvali na odgovor. Ali je taka kri-

tika odnosno opazka kaznjiva?

Odgovor: Če ste izgovorili le to, kar navajate, niste zagrešili ničesar kaznjivega, ker ste ožigosali le kričeče socialne krivice. Kaznjivo bi lahko bilo to, da ste mogoče namigovali na spremembo sedanjega socialnega stanja. Toda do danes taka namigovanja niso bila kaznjiva in jih v dnevnem časopisu vsak dan nahajate. Je to pač znak časa, v katerem se išče pravičnejše socialne ureditve. K temu pa je vsakdo upravičen. — Verjetno pa ste s svojimi besedami hoteli le reči, da more tudi dotičnega bogataša doleteti nesreča in da bo takrat jedel trši kruh. Če ste torej tako mislili, pa o kaznivosti ne more biti govora.

Plačilo za delo (Prevalje)

Vprašanje: K neki hiši sem bila sprejeta kot rejenka. Ker sem ostala pri hiši tudi že po doseženju polnoletnosti, mi je gospodinja obljubljala, da mi bo primerno plačala za delo, ko bom šla od hiše. Pozneje pa je umrla in mi njen mož, ki je zapuščino prevzel, ni hotel plačati ničesar. Ali lahko še kaj zahtevam, ko je od takrat minulo že 7 let?

Odgovor: Lahko zahtevate primerno plačilo za delo, ki ste ga opravili od dovršenega 14. leta odnosno od takrat dalje, ko ste postali za delo na posestvu že popolnoma zmožni. Ker se je sedanji lastnik posestva neupravičeno okoristil z Vašim delom, lahko zahtevate povračilo tudi še danes, dasiravno je minilo že 7 let.

Knjige Cankarjeve družbe za leto 1940

1. Koledar Cankarjeve družbe je brez dvoma tista knjiga, po kateri vsak čitatelj najprej seže. Koledarji Cankarjeve družbe imajo že svojo tradicijo, vedno so se med ostalimi slovenskimi koledarji odlikovali po svoji izvirnosti, svojevrstnosti in pestrosti in tudi koledar za l. 1940 ne dela izjeme. Obilo za delavstvo pomembnega gradiva je nakopičenega v njem, ki bo slehernemu s pridom služil. Predvsem ima običajno koledarsko gradivo za vseh dvanajst mesecev, ki jih predstavijo čitatelju izvirne vinjete z motivi iz delavskega življenja. Poleg pregleda poštinskih pristojbin je za delavstvo važen zlasti članek »Delovno pravo v obrtnem zakonu«, pa tudi iz članka »Nekaj važnih nasvetov, pojasnil in navodil« si bo lahko marsikdo poiskal koristne mišljaje. — Politični koledar, ki je zaključen s 1. septembrom 1940., seznanja bralce v zgoščenih oblikah z najvažnejšimi dogodki doma in po drugod. Ostali članki so namenjeni pretežno širitvi splošne izobrazbe med delavstvom. Z užitkom bo vsak bral duhoviti opis Karla Čapka, »O Angležih«, s katerimi se je koledar obremenil telega velikega, mnogo prerano umrlega češkega pisatelja. Ostali članki nas seznanjajo z našim gospodarskim življenjem, rišejo nam življenje ameriških Slovencev, prikazujejo nam prvo razstavo slovenskega delavskega kulturnega gibanja l. 1938 v Mariboru, govorijo o ljudstvu, pesmi in knjigi in še o marsičem drugem. Koledar se je tudi spomnil v tem koledarskem letu umrlih velikih delavskih mož. — Posebna članka sta posvečena Ernstu Tollerju, v emigraciji tragično umrlemu nemškemu protifašističnemu borcu, avtorju nepozabne »Knjige lastovke« in Dragiši Lapčeviću. Koledar se je tudi z besedo in sliko spomnil stebrov Cankarjeve družbe in delavske prosvete, njenih poštvalnihnih poverjenikov. — Med znastvene članke v koledarju je vpleteno še obilo leposlovnega gradiva, tako duhovita Grobeljškova pravljica »Čarobna očala«, Mačkov opis »Srečanje z Aškerčem« in Vukov »Zasejan«. — Koledar pozivlja še obilica lepih ilustracij, pesmi, križank in raznega drugega gradiva, tako, da je koledar res pester in nudi s svojo izbrano vsebino vsakemu nekaj.

2. Dr. Anton Dermota: Slovenski politični problemi. Slovensko delavstvo je poлагalo do sedaj mnogo premalo pažnje na sistematično prikazovanje zgodovine svojega gibanja in na zbiranje snovi zanj, prav kakor je tudi mnogo premalo povdarjalo delo svojih vidnejših borcev. Dasi za osebni kult in prostora v delavskem gibanju, je vendar prav, da ne pozabimo imen naših velikih mož, da poznamo njih dela in tako lahko izkažemo še živim našo hvaležnost, mrtvim naše spoštovanje. Občutno vrzel v naši delavski književnosti je zamašila knjiga o dr. Antonu Dermotu, ne samo, ker nam je

orisala njegovo življenje in boje in nam dala izbor njegovih spisov, ampak tudi, ker je v knjigi podana verna slika našega predvojne socialističnega življenja in delovanja. Knjiga je tako dokument v zgodovini slovenskega delavskega gibanja in bi jo zato moral s posebno pažljivostjo preštudirati vsakdo, ki se zanima za delavski pokret. Učil se bo iz Dermotovega življenjepisa samega, učil pa še bolj iz izbora njegovih del, ki je res posrečno izbran in nam prikazuje življenjski boj pisatelja, ki se je s svojim ostrim, pogosto jedkim peresom boril proti gnolibi predvojne malomeščanske slovenske družbe.

4. Herman Wendelova Marseljeza je izšla kot četrti knjiga. Z njo je Cankarjeva družba najlepše proslavila 150 letnico francoske velike revolucije, poklonila se je pa tudi spominu Hermana Wendela, mnogo prerano umrlega velikega prijatelja Jugoslovancov. V zgoščenih in jedrnatih oblikah nam slika Wendelova knjiga nastanek in poznejšo življenjsko pot Marseljeze, ki je že skozi 150 let velika pesem upanja vsega človeštva. Z vznesenimi besedami nas vodi knjiga od dobe Velike revolucije naprej, ko je ljudska volja prvič predrila vse jezove, osvetljuje nam nasprotstvo med Internacionalo in Marseljezo, ki se je hotelo pojaviti in nam slika končni triumf Marseljeze, ki ji nihče več ne more odrekati časti narodne himne. — V »Marseljezi« bo ob čitanju slovensko delavstvo znova vsaj v spominu prehodilo pot francoskega ljudstva v zadnjih 150 letih in črpalo iz ognjeviti, navdušenih Wendelovih besed moč za svojo borbo.

5. Milica Stupan: Težko vzgojivi otroci. Ta peta letošnja knjiga Cankarjeve družbe je posebno važna v naših dneh, ko se odpirajo vzgojni nova pota. Nov čas terja novega človeka, zato je obnova vse naše vzgoje nujno potrebna. Delavski razred, ki je doslej svojo dečo vzgajal vse preveč s palico in kaznimi, je vzgajal s tem višjim plastem pokorne bodoče hlapce, kajti kazen vceplja otrokom že v zorni mladosti suženjskega duha, jim pristiže samozvest in otopi čut za človeško dostojanstvo. Potrpežljivosti, ki jo je treba za vzgojo mladega človeka, imajo revni starši najmanj, kajti njim izčrpa boj za obstanek, skrb za golo življenje vse moči. Ako pa se bodo vsi starši zavedali, da ustvarjajo s pravilno vzgojo svojim otrokom in sploh vsemu človeštvu lepšo bodočnost, se bodo z vsemi močmi lotili vzgoje novega človeka, ki bo ustvaril nov čas. Pri tem poslu jim bo najboljši kazipot knjiga Milice Stupane, ki je zato važna ne samo za starše, ampak za vsakogar, ki je pripravljen razbiti stare okove in pred sodke ter ustvariti sebi in potomcem lepšo bodočnost.

Mariborsko gledališče

Rasberger: Zaroka na Jadranu

Mariborsko gledališče, ki hvalevredno pospešuje domačo umetnost, je za božične praznike vpriporilo poslušalcem v vesel oddih zopet izvirno slovensko opereto »Zaroka na Jadranu«, ki smo je bili vsestransko veseli, saj prav nič ne zaostaja za tujo robo in zasluži v polni meri, da bi jo še po drugod vpriporili. Libreto, ki ga je spisala skladateljeva hčerka ga. Milena Fišer-Rasbergerjeva, odlikuje svežost, vedrost in dovornost, predvsem pa prijetna dostojnost, ki se izogiblje vseh običajnih cenčnih in banalnih efektov. Dočim se prvo dejanje še nekam negotovo in mestoma naivno razpleta, tvori drugo dejanje že prijetno celoto, tretje pa je kar odlično izpeljano, medtem ko večina libretistov ravno pri tretjem dejanju rada odpove. Enako kakor libreto operete »Vse za šalo«, pa je tudi libreto operete »Zaroka na Jadranu« mestoma preveč razčlenjen oziroma prenatrpan. Posamezni prizori, n. pr. kuplet Marice, ali celo posamezne osebe, kakor Zajc, Minka itd., ki tvorijo sicer sami po sebi posrečene domisleke in tudi občinstvu zelo ugajajo, bi kljub temu lahko brez škode za celoto izostali. — Glasba g. Pavla Rasbergerja ima nekaj zelo posrečenih pevskih melodij, zveni prav prijetno in povezuje z neprisliljeno lahkotnostjo dogajanje na odru. Edino instrumentacija je mestoma premalo zvočna in polna.

Uprizoritev operete je bila poverjena gosp. Verdoniku, ki se je za delo temeljito zavzel in ga postavil na oder v izredno posrečeni obliki. Dal mu je lepo slikovitost, prikupen plesni izraz in združil igralce v živahno, a vseeno skladno celoto. Kljub obilici režiserskih skrbi pa je še prepričevalno izoblikoval igralca Grudnika. Glasbeni del je vodil z večšo roko g. Herzog in dosegel prav posre-

čeno operetno razgibanost. V opereti je obilica hvaležnih vlog, ki so jih naši igralci prav učinkovito rešili. Ga. Igličeva kot Bernikova in g. Manoševski kot Petrič sta se pevsko in igralsko enako ugodno uveljavila. S posebnim smislom za opereto so rešili svoje vloge g. P. Kovič, ga. Kovičeva, ga. Črmen-Lubejeva in ga. Starčeva, enako uspešno so se pa uveljavili tudi vsi drugi igralci in po svoje pripomogli k uspehu, ki ga je zaslužno dosegla pri občinstvu ta domača noviteta. — S.

TISKOVNI SKLAD

Mežica: V gostilni Senica Fr., Vivod je za razširjenje »D. P.« darovala vesela družba din 20. Senovo: Brenc Rudolf din 10. Iskrena hvala. Posnemajte!

Tem potom si dovoljujem cenjeno občinstvo obvestiti, da sem otvorila

novo branjarilo in trgovino z živili

na Slomškovem trgu 14 nasproti Mestni hranilnici

Potrudila se bom, svoje ceneje odjemalce z vsemi potrebnimi predmeti najbolje postreči in se priporočam cenj. damam za obilen neobvezen obisk. Z odlič. spoštovanjem

Jožica Rajšp

nevo, dobro, in vedno sveže, tudi belo namizno, nudi tovarna bučnega olja, Maribor, Taborska ulica 7, pri mostu

Novo otvoreno!

Manufaktura Moda Konfekcija Galanterija krojaški pribor i. t. d.

Magdalenska oblačilnica A. Kumperščak Maribor

Valvazorjeva ul. 30 — Dvořakova ul. 14

LJUDSKA SAMOPOMOČ

v Mariboru, reg. pom. blagajna

znana domača zavarovalna ustanova v Dravski banovini, ki plodonosno deluje že od leta 1927 in je izplačala tekom obstoja nad 37 milijonov din na pogrebnišnih in doti.

Zavaruje za pogrebno zdrave osebe obih spolov od 17. do 70. leta do največ din 10.000— in

za doto mladoletne od 1. do 16. do največ din 25.000— plačljiva ob dovršenem 21. letu.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČNO IN BREZOBVEZNO POJASNILA